

esőember

Az AOSZ eredményes
érdekvédelme

Komplex
művészetterápia
autistáknak

Az autizmussal élő
felnőttek
életminőségéről ...

A terápia házhoz
is megy

Kedves Olvasó!

Sajnos, évről-évre szólni, írni kell arról, hogy az állampolgárok megfelelnek róla, hogy adójukból kétféle jótékony célra adakozhatnak: 1% belőle a civil szervezeteké lehet, a másik 1% az egyházaké vagy a kiemelt költségvetési előirányzatoké.

Így év elején mindig átböngészem a NAV honlapját, hogy lássam, mire is hajlandók az adózók az 1%-ukat felajánlani. Semmibe nem kerül nekik, csak egy kis időbe, míg az adminisztrációt elintézik, mégsem teszik meg. Holott tudjuk: ha jót cselekszünk, az minket is jó érzéssel tölt el, jobb lesz a közérzetünk, nő az önértékelésünk. Az adoeegyszazalek.hu-n ezt olvasom: „Sajnos 10 adózóból mindössze 4 ajánlja fel az 1%-át egyesületnek, alapítványnak, egyháznak, segítő előirányzatnak.” Amióta pedig a NAV is elkészítheti az állampolgár adóbevallását, azóta még többen felelnek meg erről. Pedig „változatlanul rendelkezhetünk adónk egy százalékáról, ennek pedig több módja is van. A támogatni kívánt szervezetet megjelölhetjük a NAV új online felületén, vagy postai úton is megtehetjük a felajánlást a 16EGYSZA jeligéjű nyomtatvány beküldésével, vagy pedig a 16SZJA EGYSZA lapján. A felajánlásunkat legkésőbb május 22-ig kell eljuttatnunk a NAV-hoz akár online, akár postai úton, vagy személyes elvitellel az adóhivatal ügyfélszolgálati irodájába.

Amennyiben munkáltatónk készíti el az adóbevallásunkat, akkor egy lezárt borítékban kell átadni a rendelkezői nyilatkozatunkat számára, ám a felajánlás ebben az esetben is csak akkor lesz sikeres, ha nincsen adótartozásunk.” (forrás: <https://egysza.hu/adozas/a-nav-elkesziti-bevallasunkat/com>)

Akik valamelyik cégnél, hivatalnál dolgoznak (nem vállalkozóként), azok még nem késtek el. Májusban esedékes az adóbevallás. Mindig elcsodálkozom rajta, hogy a kutyák – forintokban is kifejezve – fontosabbak az embereknél. Szeretem az állatokat, nekünk is van kutyánk, macskánk, de az 1%-omat nem ilyen szervezeteknek ajánlom föl. Az emberek a fontosabbak.

Az, hogy évről-évre kevesbedik az 1%-ok összeg, annak nemcsak az az oka, hogy csökkent a személyi jövedelemadó, hanem az is, hogy a civil szervezetek nem törődnek saját maguk bemutatásával. Azt hiszik, elég fönt lenni a Facebookon, és mindjárt láthatóak is lesznek. Sokan évek óta nem frissítik a honlapjukat, és azt is gondolják: senkit nem érdekel az ő pénzügyi elszámolásuk, ezért hát évek óta nem is teszik föl. Az előbb leírtak nem az én rögeszmém (noha annak is gondolhatják, hiszen nem először írok erről az *Esőemberben*). Kérdezzenek meg egy reklámmal, marketinggel foglalkozó szakembert, vagy nézzenek utána a neten. Megéri törődni a megjelenéssel, a honlap arculatával.

*

Ebben az évben az AOSZ a 2018-ban befizetett adó egy százalékából 2 192 309 Ft-ot kapott. Ezt 483 személy adományozta a szövetségnek. Köszönjük.

Ferenczy Ágnes

Tartalom

Címlapképünket *Rajczy Mátyás* készítette

Munkaterv, költségvetés elfogadva	3
Kitüntették az AOSZ elnökét	5
AOSZ-hírek	5
Az AOSZ eredményes érdekvédelme	6
DATA projekt: tesztverzió ebben az évben	7
Szülőklub autista gyereket nevelő szülőknek	7
A családokat segítő modellprogram utóélete	8
A lehetőségek végtelen tárháza	9
Komplex művészetterápia autistáknak	10
Teljesebbé teszi hétköznapjainkat	12
Eszköz és cél együttesen	13
Amit másképp nem lehet elmondani, abban a mozgás és a tánc segít	14
Érdekvédelmi szervezettől a szövetségig	17
Az autizmussal élő felnőttek életminőségéről az USA-ban	18
A terápia házhoz is megy	19
Az Autism-Europe 12. kongresszusa	20

Munkaterv, költségvetés elfogadva

Kérdések és válaszok a DATA-ról

Rendkívüli közgyűlést tartott az Autisták Országos Szövetsége. Aelnököt, és elnökségi tagot választottak a megjelent tagszervezetek képviselői. Együttal döntöttek a 2019-es év munkatervéről és költségvetéséről.

Míg a megjelentek arra vártak, hogy egy óra elteltével megkezdődjön a közgyűlés, addig *Varga Fanni*, a DATA program kutatási asszisztense számolt be arról, hogy éppen hol tart a projekt és, hogy mi várható még ebben az évben. (Erről külön cikkben olvashatnak a 6. oldalon.) Előadása után kérdezhettek a szülők:

1. A felnőttek is bejelentkezhetnek-e, azaz maga az autista személy is, aki önmagát jelöli meg támogatónak? Igen, bejelentkezhet, és kérhet is segítséget, ha szüksége van rá. 2. A munkába állást segíti-e az applikáció? Erre *Kővári Edit* elnök válaszolt: Igen, segíti, hiszen az egyik cél éppen az, hogy ezt elősegítse. 3. Az iskolai menedzselés hogyan lesz? Elfogadják a pedagógusok? *Kővári Edit* válasza: A kollégáim elmennek azokra a helyekre, ahol a gyerek megjelenik, ismertetik a programot. Az AOSZ azon dolgozik, hogy az okostelefont, a tabletet az applikációval együtt ugyanúgy fogadják el segédeszközként, mint pl. a szemüveget. 4. Az iskolában elveszi a pedagógus gyermekétől a tabletet, pedig nem is működik, azért van nála, h. megtanulja: vigyázni kell rá. Mi ilyenkor a teendő? *Oláh János* önkéntes, utalva az előző válaszra, ezt mondta: Bele kellene tenni a köznevelési törvénybe. Ha van rá jogszabály, akkor ezt nem teheti meg. *Kővári Edit*: A stratégiai cél azt is jelenti, hogy ez így legyen. 5. Azokra a szülőkre is gondoltak, akik otthon vannak a gyerekekkel? *Kővári Edit*: Igen, különböző képességi szintekre készülnek az applikációk, és elsajátításukban a segítők segítenek.

A közgyűlés megkezdése előtt, *Kővári Edit* jó hírt osztott meg a jelenlévőkkel. A NIOK Által alapított Civil Díj sok jelöltje közül a döntőben van az AOSZ két tagszervezete. Nyolc kategóriában lehetett pályázni, és majd 120 pályázó közül

választották ki a döntősöket. Az AURA Egyesület a Legnagyobb hatású projekt, a MARS Alapítvány pedig a Legígéretebb új szervezet kategóriában jutott be. A Közönségdíjért is indulhatnak: <http://civilidij.hu/>.

A szövetség munkatervét *Kővári Edit* ismertette, kiegészítve azzal, hogy idén már az óvodákban is lesz érzékenyítés/szemléletformálás. Egyik szülő hiányolta, hogy a felnőttek nem jelentek meg a munkatervben. *Kővári Edit* válaszában elmondta, hogy az elmúlt két évben ezzel foglalkoztak a legtöbbit. A kiváltás a teljes szociális rendszert fogja érinteni, és nemcsak az intézményben élők, hanem a családban élők is igénybe vehetik a szolgáltatásokat. A támogatott lakhatásra, a krízis ellátásra is keresnek megoldást. Folyik a szakmai irányelvek fejlesztése az egész spektrumra, szeretnének még ebben az évben szolgáltatás-fejlesztési irányelvet is kidolgozni. A Családokat segítő modellprogramot is szeretné folytatni a szövetség, az erre vonatkozó összegzést letették *Fülöp Attila* államtitkár úr asztalára.

A közgyűlés nagy többséggel elfogadta a 2019-es munkatervet.

Az AOSZ ez évi költségvetési tervezetét *Lapis Balázs*, a szövetség pénzügyi vezetője ismertette. Új elemként megjelent a helyi érdekérvényesítésre elkülönített pénz, valamint több pénz jut az animátori munkára is, mert érzékenyítés már az óvodákban is lesz, valamint emelkedett a Tartalmas pihenés elnevezésű nyári táborok keretösszege is.

A 2019-es év költségvetést is elfogadta a közgyűlés.

A tagszervezetek képviselői szavaztak arról is, hogy ki legyen az új aelnök, aki

Györfy Anikót váltja. Az ő mandátuma lejárt, és nem indult ismét a tisztségért. Csak egy jelölt volt, *Brokés Judit*, a veszprémi AutiSpektrum Egyesület elnöke, mert *Jakubinyi László* (Miskolc, Szimbiozis Alapítvány) időközben visszalépett. A közgyűlés megválasztotta *Brokés Juditot* aelnöknek.

Elnökségi tagot is kellett választani *Soltész Veronika* helyett. Itt már három jelölt volt, akik röviden bemutatkoztak, hogy mi lenne tevékenységük középpontjában, ha őket választanák. *Jakab Károlyné*, *Tarr Lilla* és *Kapitány Imola* neve került föl a szavazólapokra. A tagság *Kapitány Imolát*, a Mozaik Egyesület elnökét választotta.

Végül egy jó hír: az AOSZ tagsági díja idén sem emelkedett, 15 ezer Ft maradt.

– *ferenczy* –

Brokés Judit aelnök

Veszprémben születtem 1976-ban. Gyermekkoromat Balatonalmádiában töltöttem, 20 éves korom óta Veszprémben élek. Három gyermeket nevelek, két nagyobb gyermekemnek van autizmus diagnózisa. Nagyfiam autizmus diagnózisa (melyet 12 éves korában kapott) indított el azon az úton, melynek eredményeképpen 2013 tavaszán megalakult az AutiSpektrum Egyesület, ennek kezdetektől a vezetője vagyok.

Három évig önkéntes munkában végeztem a feladatokat, 2017 januárja óta teljes munkaidőben itt dolgozom. Az egyesület 17 fővel alakult, pillanatnyilag 93 tagunk van, akik többségében érintett gyermeket nevelő szülők. Az egyesület előtt több mint tíz évig folytattam önkéntes segítő munkát, így szinte természetes volt számomra, hogy elvégezzem a mentorszülő képzést. Hogy autizmus terén szakmailag is kicsit felkészültebb legyek, eleinte Budapestre jártam a SOTE-ra szülőképzésre, majd beiratkoztam gyógypedagógiai asszisztensi képzésre. Időközben animátori képzettséget is szereztem, és sok, első sorban szervezetfejlesztési, közösségépítési tréningben vettem részt.

Kövári Edit, Csonka Gábor, Brokés Judit,
Kapitány Imola, Keresztesi Koppány

Az egyesület kiterjedt tevékenységet folytat: többféle fejlesztő foglalkozás van autizmussal élő gyermekek számára, havi rendszerességgel van szülőcsoport, zárt levelezőlistát, kiskönyvtárat működtetünk, szemléletformáló órákat tartunk iskolákban, nyári komplex fejlesztő táborokat, közös családi szabadidős programokat szervezünk, információs standdal jelenünk meg nyilvános rendezvényeken, az Autizmus világnapja kapcsán minden évben rendezvénysorozatot tartunk. Rendszeresen szervezünk helyben tartott autizmus-specifikus, vagy általános (kommunikációs, személyiségfejlesztő) tréninget a szülők számára, de volt már autizmus irányú továbbképzés szakembereknek és pedagógusoknak is. 2016. novembere óta AOSZ Info-Pont irodaként is működünk, információs és érdekvédelmi tevékenységet folytatva. Tavaly nyár óta felnőtt klub is elérhető nagykorú érintettek számára.

Vezető szerepet vállaltam a Veszprémben működő Fogyatékosügyi Kerekasztal munkájában, mert fontosnak tartom a fogyatékosügy területén működő szervezetekkel való együttműködést. A kezdektől törekszem olyan projektet megvalósítására is, amelyek nem „csak” a helyi közösségnek segítenek:

- 2016-ban *dr. Stefanik Krisztina – Bartos Erika: Csillagbusz* című szemléletformáló könyvének megjelentetése. A könyvet támogatásokból eljuttattuk az ország legtöbb óvodájába, általános iskolájába és könyvtárába, az intézményeknek térítésmentesen. A Csillagbusz elnyerte az Év gyermekkönyve díj 2016 Innovációs díját. A MTA-ELTE Autizmus Szakmódszertani Kutatócso-

port kidolgozta a Csillagbusz Inklúziós Intervenció Programot, melynek jelenleg folyik a hatásvizsgálata.

- 2017-ben a You Tube-ra feltöltve mindenki által megtekinthetővé tettük az *Orvosnál* című kisfilmsorozatot, melynek fő célja, hogy az (autizmussal élő) gyermekeket fel lehessen készíteni egy-egy szakorvosi vizsgálatra.
- 2018-ban a *Lehet könnyebb!* című, az integráló intézményben dolgozó pedagógusoknak készített segédanyag vált elérhetővé bárkinek, honlapunkról letölthető formában. Mivel egyesületünkhöz többnyire integráló intézményekbe járó gyermek jönnek, és saját gyermekeim is ebbe a körbe tartoznak, elsődlegesen az ezen a területen jelentkező problémákra, nehézségekre van rálátásom. Nagyon fontosnak tartom a gyermekek és felnőttek körében a szemléletformálást, a hiteles információnyújtást, az előítéletek és tévhitek leküzdését. Megválasztásom esetén az eddigi munkám során megszerzett tapasztalatokkal igyekszem segíteni az AOSZ munkáját, céljainak elérését.

Kapitány Imola elnökségi tag

Egy 14 éves autista kisfiú és egy 12 éves normál fejlődésű kislány édesanyja vagyok. *Peti* elég súlyosan érintett autizmusban. Pelenkás, nem beszél, nehezen kommunikál. Azt, hogy a nehézségek ellenére is boldog családban élünk, nagyban köszönhetem annak, hogy időben, megfelelő segítséget kaptunk, ezért tisztában vagyok ennek értékével.

Az elmúlt néhány évben megéreztem a sorstársi kapcsolatok (barátságok) erejét, és szilárdan hiszem, hogy a szakembereken és döntéshozókon kívül nekünk, szülőknek is van beleszólásunk abba, hogyan alakul a sorsunk és az utánunk jövőké. Fontosnak érzem, hogy ne a szülők helyett, hanem velük dolgozzunk a közösen meghatározott célok megvalósításáért. Autizmussal kapcsolatban különösen érdekel az érdekvédelem, illetve a szülőképzések, szülőtréningek kidolgozásával kapcsolatos munka. Elnöke és aktív munkatársa vagyok a 2011-ben alapított Mozaik Közhasznú Egyesületnek, ahol az operatív munkán kívül a forrásszervezés és a projektkoordináció a munkám.

Ezen kívül az egyesület helyi érdekvédelmi programjában közösségszervezőként is dolgozom.

2012-től 2014-ig munkatársa voltam az AOSZ-nak, így ismerem a szervezet működésének sajátosságait. Az évek óta folytatott segítő tevékenység és a folyamatos tanulás miatt tisztában vagyok az autizmus súlyossági és életkori spektrumával, a különböző helyzetekben előforduló nehézségekkel és lehetőségekkel. Szeretnék konstruktívan együttműködni az elnökség tagjaival annak érdekében, hogy az AOSZ hatékony érdekvédelmi és információs tevékenységet folytasson.

Tapasztalatok, képzések, főbb tevékenységek:

- 2018. Könnyen érthető kommunikáció módszerei szociális szakemberek számára, ÉFOÉSZ (30 óra.)
- 2016. A Mozaik Egyesület Helyi érdekvédelmi programjának közösségszervezője.
- 2015-től folyamatban szociális munka BA, Károli Gáspár Református Egyetem.
- 2015. Autizmus füzet 2015, társszerző, szerkesztő, 2015. Fogászatos füzet társszerző, szerkesztő
- 2015. Autizmus-specifikus mentorszülő képzés (30 óra).
- 2015. Közösségszervező alapok képzés (40 óra).
- 2013. Autizmus füzet 2013, társszerző, szerkesztő.
- 2012–2014. AOSZ Infocentrum vezető.
- 2011-től folyamatosan Mozaik Egyesület, alapító tag, elnök.
- 2011. Autimentor kézikönyv társszerző.
- 2010. TASZ Intézetek helyett c. programban való részvétel szülőként.
- 2010-től folyamatosan Mentorszülő képzésen való részvétel, mentorálás, az AOSZ által koordinált mentorszülő hálózat tagja, képzések szervezője.
- 2008. EarlyBird három hónapos szülőképzés autizmussal élő gyermeket nevelő családok számára. 2008-tól folyamatosan szülőtalálkozók, szabadidős programok szervezése autizmussal élő gyermeket nevelő családok számára.
- 2008–2011 cikkek írása az ÉFOÉSZ *Kapaszkodó* című újságja részére.

Kitüntették az AOSZ elnökét

A Magyar Érdemrend Lovagkereszt polgári tagozatának kitüntetését kapta az autista emberekért végzett szakmai és érdekvédelmi munkájáért elnökünk, *Kövári Edit*.

Kövári Edit 2013 óta vezeti a szövetséget, és képviseli minden fórumon autizmussal élő sorstársainkat és családjaikat. Munkájának köszönhetően, az elmúlt években, a szövetségben olyan szervezeti változások mentek végbe, amelyek célja, hogy a jövőben az érdekvédelmi munka eredményesebbé váljon.

Elnöksége során az AOSZ közreműködésével számos olyan kezdeményezés is teret nyert, amely a jövőben érdemi segít-

seget jelenthet az autizmussal élő emberek és családjaik számára.

Emellett ez a kitüntetés elismerést jelent minden olyan tagszervezetünk, munkatársunk és szakértő partnerünk számára is, akik munkáját támogatták az elmúlt években. Az AOSZ elnöksége üdvözlö, hogy egyre hangsúlyosabban jelenik meg a közéletben az autizmus kérdésköre, bízunk abban, hogy az AOSZ a jövőben még sikeresebben képviselheti az érintettek és családjaik érdekeit.

Kövári Edit kitüntetéséhez gratulálunk, szakmai munkájához további sok sikert kívánunk!
Az AOSZ elnöksége

Apró lépések Gyöngyösön

A gyöngyösi Apró Lépések Egyesület bár csak hároméves múltta tekinthet vissza, sok területen nyújt szolgáltatást a városban és a környékén élő szülőknek. Tavaly 22 gyerek kapott terápiás fejlesztést, és 38 családdal volt rendszeres, heti kapcsolatuk. Hat szülőtréninget és három kirándulást szerveztek. Idei első szülőklubjukat januárban a szülők jogairól és lehetőségeiről tartották, azaz arról, hogy milyen jogai és lehetőségei vannak a szülőknek gyermekük autizmus-specifikus ellátásával kapcsolatban, ha intézménybe jár. Az egyesület honlapján tájékozódhatnak céljaikról és tevékenységükről: <https://aprolepesek.hu>

Előadás a miskolci terápiás kertről

A KÉK-ben (Kortárs Építészeti Központ, XI. Bartók Béla út 10–12.) január 30-án előadást tartott *Szalkai Dániel* az alapítvány terápiás kertjének dizájnere és vezetője, valamint *Madarász Dóra*, a terápiás kert tervezője. Előadásukban beszéltek a Miskolci Autista Alapítvány által működtetett terápiás kert módszertanáról és a Maacraft szociális dizájn vállalkozásról. A kert megnyugvást ad az autista embereknek. Az előadás végén a hallgatóság megkóstolhatta az alapítványnál termelt gyógynövényekből készült teákat, az ott sült fűszeres kekszeket, és megvásárolhatták azokat.

Szülőklub játékbörzével

A KockaCsoki Nonprofit Kft. és a Mosaic Egyesület rendszeresen szervez szülőklub-

bot autista gyermeket nevelő szülőknek. Legutóbbi, január 18-i szülőklubjukon játékbörzét rendeztek. Megkérték a szülőket hozzájárulni azokat a játékokat, amelyekkel már nem játszanak gyerekeik: „kinőtték”, hátha más gyerekeknek pont arra fáj a foga. Mindezt az újrahasznosítás és a környezet-tudatosság jegyében rendezték. Nem árusításról volt, hanem csereberéről. A szülőklubot *Dénesné Spitzer Éva* és *Kapitány Imola* vezeti. Ezt a jó gyakorlatot érdemes lenne másutt is hasznosítani. A KockaCsoki honlapján megnézhetik, hogy milyen sokféle programot kínálnak az autista személyeknek: <http://www.kockacsoki.hu/>.

AGYE: Mit lehet tudni?

A kecskeméti Autista Gyermekért Egyesület sokat tesz azért, hogy a szülők minél tájékozottabbak legyenek. *Mit lehet tudni?* címmel indított programsorozatuk januári előadásán az otthonfejlesztés lehetőségeiről volt szó. Vendégük *Farkas János* érintett szülő volt, aki az ASD-KVÍZ nevű autizmus-specifikus készségfejlesztő rendszert mutatta be. Februárban a felnőttkorba lépéssel együtt járó teendőkorról beszélgettek: gyámügyekről, bírósági, orvosszakértői eljárásokról. Meghívott előadó, *dr. Kálózi Mirjam*, az AOSZ jogásza az aktuális jogszabályokról is beszélt. Április találkozójukon kötetlen beszélgetés lesz és jó gyakorlatok megosztása. Legközelebb vállalkozás indítását tervező szülőknek tartanak szakemberek előadást. Az egyesület honlapján megtalálhatók a szükséges információk: <http://agy.hu/>.

AutiSpektrum: kártya és póló

Az AutiSpektrum Egyesület januári szülőcsoportján két budapesti szakember mutatta be a gyermeki jogokat játszva bemutató, és így könnyebben megtanulható MONDO nevű kártyajátékot, amit tervezői a tíz év fölötti fogyatékkal élő és ép gyermekeknek készítettek. A kártyajáték során azt is megtanulják, hogy milyen jogsértő helyzetek adódhatnak az életben, baj esetén kitől tudnak segítséget kérni. A Mondóról itt olvashatnak bővebben: <http://mondo.tasz.hu/>. Az egyesület pólótervező pályázatot is hirdetett az egyesület felnőtt és kiskorú tagjainak. A nyertes műveket az Autizmus világnapján mutatják be.

Kreatív projektek díjazása

Hatodik alkalommal díjazták hazánk legizgalmasabb kreatív projektjeit és példaértékű történeteit a Highlights of Hungary keretein belül a művészeti tevékenységek, szociális projektek, sportteljesítmény, irodalmi vonatkozású ötletek, mezőgazdasági, turisztikai és szociális koncepciók közül. Az első tíz között ott van a KockaCsoki, ők a 7. legtöbb szavazatot kapták, és különdíjat kapott az autista embereket foglalkoztató Futárszolgálat is. A február 6-i díjátadón a POKET Zsebkönyvek csapata vihette haza a közönségdíjat. A POKET *L. Carroll: Alice Csodaországban* c. kötetének illusztrációit autista fiatalok rajzai ihlették. A könyv megvásárlói az Autistic Art Alapítványt és az autista lakóotthonokat támogatják. A könyveket a POKET automatakból vásárolhatják meg.

Az AOSZ eredményes érdekvédelme

Parkolás, nyugdíj, gyod

Egyre többször van eredménye az AOSZ érdekvédelmi küzdelmeinek. Az alábbiakban két olyan ügyről számolunk be, amelyeknél már biztos sikerről szólhatunk, a harmadik még függőben van, de hamarosan arról is – reméljük – jó hírt kapnak.

Parkolás, gépkocsi szerzése

A kormány elfogadta a szövetség javaslatát a parkolással és a gépkocsi szerzésének támogatásával kapcsolatban. Módosította 2019. január 1-jétől a mozgásában korlátozott személyek parkolási igazolványáról szóló 218/2003. (XII. 11.) kormányrendelet 2.§ d) pontját, és a súlyos mozgáskorlátozott személyek közlekedési kedvezményeiről szóló 102/2011. (VI. 29.) kormányrendelet 2.§ hb) pontját. Ennek értelmében a parkolási igazolványra, valamint személygépkocsi szerzési és átalakítási támogatásra jogosultság szerzhető a 18 év alatti személyekre tekintettel, akik után a magasabb összegű családi pótlék a BNO F84.0–F84.9 diagnózisok alapján került megállapításra. Ez azt jelenti, hogy többek között a gyerekkori autizmus (F84.0), az atipikus autizmus (F84.1) és az Asperger-szindróma (F84.5) diagnózist kapott gyermekek után is lehet támogatási kérelmet benyújtani.

Gyes és nyugdíj

December 28-án jelent meg a 215. *Magyar Közlönyben* a jó hír: azok az anyák, akik fogyatékos gyermekükkel tíz évig gyesen (gyermekgondozási segélyen) voltak 2019. január 1-jétől 30 év ténylegesen ledolgozott idő után szintén jogosultak a NŐK40 nyugdíjkezdményre. A Kúria Mfv.10.594/2016/4. számú döntésére hivatkozva sikerült megváltoztatni azt a helytelen kormányhivatali jogértelmezést, mi szerint 30 évnyi kereső tevékenység igazolása csak annak volt elegendő a korkedvezményes nyugdíjba menetelhez, aki fogyatékos gyermekével ápolási díjon és/vagy ellátás (gyes) nélküli fizetés nélküli szabadságon volt tíz évig. Annak az anyának, aki fogyatékos gyermeke tízéves koráig kizárólag gyesen volt, 32 év kereső tevékenységgel töltött időt kellett igazolnia.

Novák Katalin államtitkár 2018. december 10-én kelt, a megyei kormány megbízottaknak címzett 4/2018. számú körlevelében rendelkezett arról, hogy a Kúria által helyesnek ítélt jogértelmezést kövessék a hivatalok, és jelezte a vonatkozó kormányrendelet 2019. január 1-jétől történő módosulását.

A Kúria döntésére való utalás azért fontos, mert sok, korábban elutasított édesanya számára is megnyithatja a lehetőséget igénye újbóli beadására és kedvező elbírálására. Az érdemi előrelépést jelentő jogszabályváltozás a kecskeméti Autista Gyermekekért Egyesület elnöke, *Szabó Klára* és az AOSZ Jogsegélyszolgálatának munkatársa, *dr. Kálozi Mirjam* többéves, kitartó közreműködésével jöhetett létre – köszönjük munkájukat!

Gyermekek otthongondozási díja (gyod)

Ezzel kapcsolatban még csak a tárgyalásokról tudunk beszámolni, amelyek az EMMI és az AOSZ között zajlottak. A szövetség javaslatait arra a felmérésre támaszkodva tette meg az illetékes minisztériumnak, amelyet tagjai körében végzett a gyoddal kapcsolatban. Több mint 500 autista személyt nevelő érintett szülő/hozzátartozó küldte vissza a kérdőívet. Az azokban megfogalmazott vélemények, igények, valamint a szövetség stratégiai partnerének, az Autizmus Alapítványnak az állásfoglalása alapján az AOSZ több terület áttekintését javasolta az EMMI Szociális Ügyekért és Társadalmi Felzárkózásért Felelős Államtitkárságnak.

1. Az AOSZ javaslatot tett egy átfogó és közérthető nyelvezetű minisztériumi tájékoztató elkészítésére, amelyben részletesen bemutatja az intézkedés célját és a jogosultsági feltételeket. A tájékoztató elkészítését az AOSZ konkrét, a szövet-

séghez és tagszervezeteihez érkezett kérésekkel segíti.

2. Az AOSZ több konkrét javaslatot tett a jogosultsági feltételekkel kapcsolatban annak érdekében, hogy az autista gyermekek családjai is egyenlő eséllyel vehessék igénybe a támogatást.

A szövetség arra kéri a családokat, hogyha úgy érzik, az igénylés, vagy a felülvizsgálat során jogsérelem érte őket, vagy hátrányos helyzetbe kerültek, azt jelezzék nekik, hogy érdekeiket eredményesen tudják képviselni.

A felmérések során ismételtelen kiderült, ami eddig sem volt is ismeretlen a szövetség előtt, hogy országszerte szükség van autizmus-specifikus támogatást biztosító szolgáltatások létrehozására, fejlesztésére. Szintén országszerte biztosítani kell az integráció feltételeit a többségi iskolákban az autista gyermekeknek. Az AOSZ az autizmusban érintett személyek, szülők és szakértők bevonásával, munkacsoport létrehozását tervezi e cél eléréseért.

A felnőtt autista személyeknek szintén fontos az autizmus-specifikus támogatást biztosító szociális szolgáltatások létrehozásának ösztönzése. A szövetség azon dolgozik, hogy a fent megjelölt fejlesztési igények bekerüljenek az Országos Fogyatékosügyi Program következő, hároméves időszakának intézkedései közé.

Ferenczy Ágnes

Családok támogatása

Az idei évtől kezdődően négyféle támogatást kapnak a fogyatékos/autista személyeket gondozó hozzátartozók. Az alapösszegű ápolási díj bruttó 37 490 forint, az emelt összegűé 56 400 forint, a kiemelté 67 485 forint, az idén januárban bevezetett új támogatás, a gyod összege bruttó 100 ezer forint, ami a legsúlyosabb állapotban lévő, önállósra képtelen gyermekek szüleinek jár, függetlenül a gyermek életkorától. A gyodra 18 ezren jogosultak.

DATA projekt: tesztverzió ebben az évben

Napirend, folyamatábra, játékok

Ahogy a korábbi lapszámainkban már beszámoltunk: zajlik a DATA projekt (Digitális autonómia-támogatás az autizmus spektrumon) az Autisták Országos Szövetségének és az MTA-ELTE Autizmus Szakmódszertani Kutatócsoportjának együttműködésével.

A projekt új menedzsere 2019. január 1-jétől *dr. Arató Krisztina*, az Eötvös Loránd Tudományegyetem Állam- és Jogtudományi Kara, Politikatudományi Intézetének intézetigazgató-helyettese. A projektbe – a szükséges dokumentumok kitöltésével – jelenleg több mint háromszáz érintett személy és családja regisztrált, és rajtuk kívül még közel száz fő jelezte belépési szándékát, velük zajlik a kommunikáció a hiányzó vagy hibás dokumentumok megküldéséről, javításáról.

Az applikáció-fejlesztést meghatározó közbeszerzés, amiről a korábbiakban már szó esett, adminisztratív nehézségekből újra kiírásra került. Az elmúlt időszakban

ennek a problémának a megoldására fókuszáltak a konzorciumi partnerek.

A közbeszerzés megíúsulása lehetővé tette az applikáció tartalmát meghatározó funkcióleírás felülvizsgálatát, amibe ezúttal az elmúlt évben beérkező észrevételek, vélemények jelentős része is bekerülhetett. A funkcióleírás véglegesítésével a következő fő funkciók kerültek részletezésre: napirend, folyamatábra, jutalmazás, eseménynapló, érzelmi hőmérő, hangerőmérő, időtöltő játékok. A tervezés során különös hangsúly került az autizmus spektrumjellegéből fakadó, egyénre szabhatóság lehetőségének megvalósítására. Ezen felül a specifikáció kitér a személyes adatok védelmére vonatkozó adatkezelésre, a szükséges technikai feltételekre, valamint az applikáció üzemeltetésére vonatkozó részekre. Amint a folyamatban lévő közbeszerzés lezajlik, az olvasókat tájékoztatni fogjuk az eredményekről és a projekt ütemezéséről.

Az idei évben, a terveink szerinti sikeres közbeszerzést követően az applikáció első tesztverziójának fejlesztése is megvalósul, elkezdődnek a képző- és felhasználóképzések, a közszolgáltatók érzékenyítése. Továbbá a projekt keretében meghatározott 300 okos eszköz (okostelefon vagy tablet) még az idén beszerzésre kerül, ami a lehetőségekhez mérten figyelembe veszi az online regisztráció során érkező visszajelzéseket. A beszerzett eszközök technikai paramétereiről, az átvételről, valamint az ehhez kapcsolódó szerződésről tájékoztatni fogjuk az érdeklődőket. A terveink között szerepel az Autizmus Alapítvány helyszínén (Budapest) működő kiemelt szolgáltatási pont kialakítása.

Az AOSZ (www.aosz.hu, datainfo@esoember.hu) és a vidéken működő AOSZ Info-Pont irodák munkatársai (<http://aosz.hu/aosz-info-pont-irodak/>) továbbra is fogadják az érdeklődők megkereséseit.

A DATA eseményeiről rendszeresen beszámol az *Esőember*, de ha napra készek akarnak lenni, akkor figyeljék az AOSZ és DATA honlapját, iratkozzanak fel a szövetség hírlevél listájára, és kövessék figyelemmel az előrehaladást: aosz.hu; <http://data.aosz.hu>.

Horhi Anett

Szülőklub autista gyereket nevelő szülőknek

A Mozaik Közhasznú Egyesület az Autizmussal Élő Emberekért havonta szervez szülőklubot a szigetszentmiklósi járásban élő, autista gyermeket nevelő és felnőtt autista embert gondozó családoknak.

A szülőtalálkozókon a résztvevők tapasztalatot és információkat cserélnek, illetve közösen gondolkodnak arról, mit tehetnek autista gyermekük érdekében. Ezen kívül közös szabadidős programot, pl. kirándulást is szerveznek. Szemléletformáló programokkal is készülnek, ilyen volt a tavalyi autizmus napi lufis séta Dunaharasziban, amit a sikerre való tekintettel idén is meg-

szerveznek. A találkozók ideje alatt gyermekfelügyeletet is biztosítanak, így kialakítva egy olyan integrált játszóházat, ahol autista gyermekek és testvéreik együtt játszanak, míg szüleik közösen gondolkodnak.

A résztvevők az évek során jó hangulatú, egymást segítő közösséggé formálódtak, amely továbbra is szívesen fogad új tagokat. A szülőklubokkal kapcsolatos min-

den információ megtalálható az egyesület honlapján, és Facebook oldalán. További információ kérhető az alábbi elérhetőségeken: (+36 70) 424 8688; mozaikegy@gmail.com.

A 2018. április 1-jén indult és 2019. március 31-én záruló programokat a Nemzeti Együttműködési Alap támogatja.

Kapitány Imola

A családokat segítő modellprogram utóélete

Fricinek már van barátja

Előző számunkban beszámoltunk az AOSZ Segítők képzése autizmussal élő személyek otthoni támogatására elnevezésű képzéséről. 2018 végén tizenöt családdal és tizenöt segítővel indult a harmincórás, négynapos képzés, alapismereteket szerezve az autizmuspektrum-zavarról.

Balról jobbra: Kolos, Frici, Benedek

A segítőnek jelentkezők nők voltak – egy kivételével. Kíváncsi voltam az egyetlen férfira, aki ezt a nem könnyű feladatot vállalta. *Szathury Kolosnak* hívják, 46 éves, önkormányzati képviselő 1998 óta. Mikor arról kérdeztem, miért jelentkezett, mesziről indít:

– Katolikus családban nevelkedtem, gimnáziumba a piaristákhoz jártam. 1991-ben érettségiztem, és jelentkeztem a Pető Intézetbe konduktornak. Nem sikerült, néhány pontom hiányzott. Mindennek oka van, nem hiszek a véletlenekben.

Beállt autóvillamosági műszerésztanulónak. Jó pár évet dolgozott a szakmájában, amikor váltott: egy üzemanyagot importáló nagyker céghez ment. Jó fizetést kapott, de ez úgy látszik nem elégítette ki, mert közben bekapcsolódott a helyi közéletbe. 1998-ban különféle minőségben részt vett a XIX. kerületi önkormányzat munkájában. '98-ban önkormányzati képviselőnek választották. A 2004-es év újabb változást hozott életében: otthagya a céget, és beiratkozott egy OKJ-s képzést adó értékbecslő, ingatlanértékesítő kurzusra. Dolgozott is új, tanult szakmájában, de aztán a kormányhivatalban vállalt állást. 2019 január 1-jétől újból váltott: társasházkezelő az önkormányzat nonprofit zrt.-jénél. El-

érkeztünk a jelenhez, ahhoz, hogy miért is jelentkezett segítőnek:

– Érzelmileg mindig is erősen kötődtem a szociális területhez, a fogyatékos emberekhez, de a sikertelen felvételi után kanyart vett az életem, így ez a terület kimaradt. Az előbb már mondtam: nincsenek véletlenek. Egy parkolóban, az autóban ülve hallottam a *Fülöp Attila* államtitkár úrral készített interjú végét. Az EMMI és az AOSZ szervezésében induló programról beszélt. – Utánanéztet, hogy pontosan tudja, miről is van szó. Egy ideig gondolkozott, hogy jelentkezzen-e vagy sem, majd e-mailt írt az AOSZ-nak, a válaszban megírták, mi kell a felvételhez, és néhány nap után megérkezett a képzések időpontjáról, helyéről az újabb e-mail.

A képzés AOSZ koordinátorától, szervezőjétől *Schindele Ildikótól* „kapott” egy családot, mert neki semmilyen érintettsége, ismeretsége nem volt az autizmussal kapcsolatban, még a tág családban sem. A jelentkezéshez az adhatott talán plusz erőt neki, hogy édesapja, nyugdíjba menetele után, egy lelki telefonos segélyszolgálatnál dolgozott önkéntesként. Átnézte édesapja tananyagát, tetszett neki. Az is hozzájárult a döntéséhez, hogy hívó emberként lelki-leg érzékenynek gondolja magát, ezért hát belevágott.

Megismerkedett a családdal, ahol az édesanya 16 éves ikerfiat neveli egyedül. Mindkettő autista. *Frici* jól funkcionáló, egyedül közlekedik, önálló életre is képes lehet. *Benedek* – beceneve *Bede* – nem beszélő, autizmusban súlyosabban érintett, sok mindenben segítségre szorul. Édesanyjuk már a második alkalommal egyedül hagyta Kolossal a fiúkat. Tizenhat év alatt ő volt az első ember, akiben ennyire bízott. Kétszer fordult csak elő, hogy Bede minden előzmény nélkül kurjongatni kezdett, megszült az arca – ami nem jót jelent nála –, de Kolosnak sikerült elterelnie a figyelmét.

Négy gyermeke közül 18 éves nagyfiát, *Benedeket* is megismertette az ikerfiúkkal (a másik három gyerek még óvodás, illetve bölcsődés korú). Előtte természetesen beszélt neki az autizmusról, és annyit kért tőle: „Ha nem tudsz alkalmazkodni, szólj.” Nem szólt, maradt. Azelőtt Fricinek nem volt barátja, most van: Benedek. A két fiú rendszeresen találkozik. Majd' egyidősek, van miről beszélgetniük közös sétáik alatt. Február 2-án focimeccsen voltak – Kolossal együtt –, megnézték a Ferencváros–Honvéd meccset, mert az volt Frici vágya.

– Ha csak annyit elértem, hogy a fiam megtanulja, milyen „más” gyerekekkel együtt lenni, játszani, már megérte. Privát emberként meg úgy gondolom, hogy közös programokat kellene szervezni, hogy megismerjék egymást. Az én fiam, ha autista embert, vagy más fogyatékkal élő lát bízatosan nem fogja kinevetni, bármilyen furcsán viselkedik is.

Hogy Bede vágya is teljesüljön kirándultak a Budakeszi Vadasparkba. Ő ugyanis a természetben érzi legjobban magát. Ide az édesanyjuk is velük ment. Bár a program véget ért, Szathury Kolos és a család tartja a kapcsolatot. Rendszeresen beszélnek telefonon, és ha szükséges, lehet rá számítani. Búcsúzóul ezt mondja: – Nagyon jónak, hasznosnak tartom a képzést, nagyon fölkészült gyógypedagógusok oktattak minket, az írott tananyag mellett sok gyakorlati példát is kaptunk. Ezt a programot országosan el kellene terjeszteni, és én, ahogy tudok, segíték benne.

Ferenczy Ágnes

A lehetőségek végtelen tárháza

Célzott, egyénre szabott fejlesztés

Az autizmus területén kezdetektől felmerült az a gondolat, hogy a művészeteknek szerepe lehet a fejlesztésben. A zeneterápia és autizmus témájában például már az 1960-as évektől találunk cikkeket, publikációkat, de a többi művészeti ág tekintetében is bőséges a nemzetközi szakirodalom.

Ismert tény, hogy autizmusban a zenei képességek lehetnek kiválóak, vagy akár kiemelt is, sokan pedig nagyon szeretik a zenét, így számukra erős motivációt és örömet jelent a zenélés, zenehallgatás. Ugyanígy gyakran az erősségekhez sorolhatók a rajz, festés, szobrászat, vagy bármely, a vizuálitáson alapuló alkotótevékenységek.

A tánc, a zene, a dráma, a képzőművészetek egyaránt fontos szerepet játszhatnak az autista gyermekek és felnőttek fejlődésében, tehetségük kibontakoztatásában. Lenyűgöző egyedi teljesítményeket látunk hazai és nemzetközi alkotóktól, szinte minden művészeti ágban. A zenészek, énekesek, színészek, fotóművészek, festők, grafikusok, költők művei mindannyiunknak segíthetnek mélyebben megérteni az autista emberek gondolkodását, világról alkotott képét. Különösen értékesek azok a kezdeményezések, amelyek az alkotásokon keresztül segítik az autizmussal kapcsolatos társadalmi tudatosság növelését. Ennek egyik csodálatos példája az Autistic Art munkája (www.autisticart.hu).

Híres művészé válni ugyan keveseknek adatik meg, de mindannyian alkothatunk és befogadhatjuk, élvezhetjük a műveket. A művészetekben rejlő pozitív lehetőségek hosszan sorolhatók: a művészeti nevelés és a művészetterápia módot ad az erősségekre való támaszkodásra és az érdeklődés, motiváció megteremtésére, kiaknázására, a tehetséggondozásra.

Másfelől a nehézségek leküzdésében is hatalmas segítséget jelenthetnek a művészeti tevékenységek, ha megtaláljuk azt a területet, melyen gyermekünk érdeklődést mutat. Lehetséges például, hogy a társas-kommunikációs helyzetekben alapvetően nagyon visszahúzódó a gyermek, de a zenei

fejlesztés során mégis sikerül bevonunk őt közös zenélésbe, mert a dallam és ritmus olyan közös nyelv, amelyen könnyebb osztoznunk. Lehetséges az is, hogy az egyes anyagok megérintésétől idegenkedő gyermek gyurmázás, festés vagy más kézműves technika kipróbálása közben lassan kedvet kap arra, hogy mégis megtapintson különböző felületeket, anyagokat.

Fontos megjegyezni, hogy a művészetterápia fogalma különbözik attól, mint amit művészeti nevelés alatt értünk. A művészetterápiás foglalkozások az egyéni felmérésen alapuló terápiás célok elérése érdekében folynak, az erősségekre építve. A művészetterapeuta munkájában maga az alkotó folyamat sokkal fontosabb, mint az elkészített produktum, vagy a művek esztétikai értékének elemzése. Autizmusban a leggyakoribb célok a következők: motiváció, pszichológiai jóllét támogatása, közös figyelemi helyzetek tanítása, együttműködés társas helyzetekben, érzelmek kifejezése és megértése, nonverbális kommunikáció fejlesztése, finom- és nagymotoros fejlesztés, szenzomotoros fejlesztés (Alter-Muri 2017).

A művészeti terápiák alkalmazására bármely életkorban, az autizmus teljes spektrumán találunk példákat, melyekből az alábbiakban kiemelek néhányat.

A zenében rejlő lehetőségek kiaknázására kifejezetten autizmus-specifikus módszertanokat is kifejlesztettek, ennek egyik példája a zenei interakciós terápia. A zenei interakciós terápia során kifejezetten az autizmusban sérült területeket célozzák a korai fejlesztés időszakában, mint például az utánzás, a kölcsönösség fejlesztése a társas helyzetekben, közös figyelemi viselkedések, nonverbális kommunikáció.

A festés, rajzolás és egyéb technikákkal történő alkotás számos területen fejtheti ki hatását: érzékelés-észlelés, finommotoros fejlődés, szem-kéz koordináció, szimbolikus gondolkodás, érzelmek, gondolatok kifejezése, együttműködés kortársakkal és a terapeutával.

A tánc- és mozgásterápia többek között a nagymotoros fejlődés, utánzás, testi tuda-

tosság, a pszichológiai jóllét, szociális készségek területeit célozza (Koch et al 2014).

A színház- és drámajáték alapú terápia megközelítést a jó képességű serdülők és felnőttek társas készségeinek fejlesztésére dolgozták ki az utóbbi években, ezt a szociális megértés, kommunikáció-értés és -használat, a mentalizációs készségek fejlesztésében találták ígéretesnek (Corbet 2014).

Az autizmus területén alkalmazott egyes művészetterápiák jótékony hatását esettanulmányok és kisebb mintán végzett, csoportszintű összehasonlító vizsgálatok igazolják, hangsúlyozva, hogy az eredmények óvatosan kezelendők, mert nagyon kicsi mintára vonatkoznak. E mellett pedig olvashatunk olyan vizsgálatokat is, melyek semmiféle fejlesztő hatást nem mutattak ki. Több tanulmány is kiemeli, hogy a művészetterápiás foglalkozások esetében is érvényesíteni kell a következő módszertani alapelveket: egyénre szabott felmérés és megközelítés, struktúra és vizuális támogatás biztosítása, együttműködés a családdal. Ebből következik az a szakmai követelmény, hogy a fejlesztést végző szakember az autizmus-specifikus módszertanban és a választott művészetterápiában is legyen képzett.

Jelenlegi tudásunk és a vonatkozó irányelvek, protokollok szerint a művészetterápiák kiegészítő lehetőségként szerepelnek az autizmus-specifikus fejlesztések között. Fontos tehát, hogy tudjuk, nem elegendő zenélni, festeni, vagy táncolni vinni gyermekünket, szükség van célzott, egyénre szabott, kifejezetten a társas tudásra és kommunikációs készségekre, valamint a rugalmas viselkedés és gondolkodás támogatására irányuló fejlesztésre.

Őszi Tamásné gyogyepedagógus

Az AOSZ számlaszám változása

A szövetség a régi bankszámlaszámon április 30-ig fogad átutalásokat. Kérjük, a tagdíj befizetésekor vegyék ezt figyelembe: Az új bankszámla száma: 11600006-00000000-83483024 (Erste Bank).

Komplex művészetterápia autistáknak

Karika, szalag, sós palack és a többiek

Egy év kihagyással 2012 óta tart komplex, autista személyekre kidolgozott művészetterápiás foglalkozást Sztipanov Mariann az Aura Egyesület fiataljainak. Tavaly pénzhiány miatt elmaradtak a foglalkozások. Idén, új helyszínen, újra indultak.

A művészetterápiás csoportok zártak, mert ott az idegen csak zavaró tényező. Az autista emberekre kidolgozott terápiánál ez másképp van: ott rendszeresen vannak vendégek, akiket a fiatalok örömmel fogadnak. Ez tudatosan van így, mert az inklúzió fontos része a koncepciónak.

A csoport tagjait a vezető, *Sztipanov Mariann* kör e-mailben értesítette az új helyszínről, a foglalkozások egymásutániságáról, arról, hogy ki tartja, mi meddig tart, még a szünetet és a nasikat (gyümölcs és innivaló) is föltüntette benne, no meg engem is, mint vendéget. Jelenlétem valószínűleg olyan volt számukra, mintha ott se lennék.

A terápia mindig nyitó körrel kezdődik. Itt babzsák helyett plüssállatka jár kézről kézbe. Akinél ott az állatka, elmondhatja, hogy éppen mi foglalkoztatja. A legtöbben afeletti örömeiknek adtak hangot, hogy megint van terápia (a kihagyás után most volt az első foglalkozás). A helyszín teljesen új a megszokott Jurányi ház helyett. A pá-

Sztipanov Mariann:

művészetterapeuta, gyógypedagógus, rajz-, földrajz szakos pedagógus. Jelenleg az óbudai Laborc iskolában tanít.

A komplex művészetterápiára járó autista fiataloknak külsős programokat is szervez. Legutóbb Korniss Dezső kiállítását nézték meg a Magyar Nemzeti Galériában.

lyázati pénz amúgy is karcsú költségvetése rákényszerítette a pályázót (Aura Egyesület), hogy kevésbé költséges helyszínt keressen. Rátalálták a zuglói Bosnyák utca 7/b-ben lévő AZTA! közösségi műhelyre, ahol a termet kedvezményes áron kapták meg. Ezért ült be a körbe az AZTA! egyik alapító tagja *Gábor Zsuzsa*, aki röviden ismertette a ház előéletét, az itt futó programokat, majd felajánlotta, hogy körbe vezeti a fiatalokat. Ők úgy döntöttek, hogy majd a szünetben indulnak háznézőbe.

A kör után zsonglörködés következett, a kedves fiatal *Györe Ágival*, aki profi cirkuszművész. A terápia ezen részét szociális cirkusznak nevezik. Bemelegítéssel indított,

és alig néhány perc múlva megjelent a mosoly még a legkomorabb arcon is. Élvezték a mozgást. Aztán mindenféle cirkuszi kelékkel való ügyeskedés csalt mosolyt ismét az arcokra. Karikadobálás a fejük fölé, dobálás egymásnak, amit persze el kell kapni. A szalaggyakorlat sem volt könnyű (lengetés közben összegabalyodnak a szalagok), de talán a legnehezebb a tányérpörgetés volt a vékony boton. Az utolsó gyakorlat eszközének a nevét nem is tudom, de azt hiszem nem a név a fontos, hanem az, hogy míg a zsonglörködés tartott egyetlen boszszankodó arcot sem láttam például azért, mert már másodszor esett le a tányér, vagy mert valamelyik gyakorlat nem sikerült. A feladat volt a lényeg. Az összpontosítás, kooperálás egymással, a nem feladás: az újra és újra nekirugaszkodás, hogy csinálom/csináljuk, mert előbb-utóbb menni fog.

A szünetben bejártuk az épületet. Elsőre zegzugos labirintus, de van benne rendszer. A terápia további része Mariann ideje volt. Kört formázva sóval teli kilyukasztott palackot kellett egymáshoz irányítani. A palackot előzőleg Mariann kötéllel rögzítette azon a csövön, ami keresztben átszelte a termet. Izgalmas játék keveredett ki belőle, mert a palack „öntörvényű” volt, és gyorsan is kellett lökni, hogy ne szóródjon ki belőle sok só. Legközelebb már festék lesz a palackban. A kiszóródott só érdekes mintákat rajzolt a földre fektetett nagy, fekete (szétvágott, kiterített) pvc zsákokra. Ez után lisztből az ujjukkal készítették közösen egy nonfigurális nagy képet; ez a további foglalkozások gesztusfestészeti technikáit készíti elő.

Miközben tisztas távolból néztem, hogyan dolgoznak karikával, szalaggal, tányérral, sós palackkal, fél füllel *Farkas Jánosra* figyeltem. Az általa kidolgozott ASD kvíz nevű autizmus-specifikus készségfejlesztő rendszerben most a viselkedéssel kapcsolatos gyakorlatok voltak soron: kontextusba ágyazva egy-egy hétköznapi, viselkedéssel kapcsolatos jelenet, és a hozzátartozó párbeszéd. Az épp soron következő két fiatalnak válaszolnia kellett néhány, a jelenet-

hez tartozó kérdésre. A helytelen válasz iránymutató lehet, hogy kinél mely területet kell fejleszteni. Nem ez az első év, hogy János jelen van az ASD kvízzel, az újdonság most az, hogy nem az egész csoport nézi meg a projektoron lévő kis jelenetet, hanem egyszerre csak két ember, és az sem véletlen, ki kívül kerül párba (néha szabadon is lehet választani). A kvízre azt mondja Mariann, hogy nagyon jó kiegészítője az Aura egyesületnél folyó, speciálisan az autista személyekre kidolgozott komplex művészetterápiának. A terápia ugyanis nemcsak abból a három elemből áll, amit én láttam, hanem van még tánc- és mozgásterápia; kontakt-tánc és állatasszisztált terápia is -- de egy alkalomban nem lehet mindent belezsúfolni, mert akkor alig jutna idő egy-egy területre. Az

előbbieik idén meseterápiával is kiegészülnek, de sajnos, mikor arra sorra kerül, az újság már a nyomdánál lesz.

A terápia lezárásaként, hazaindulás előtt, A/4-es rajlapok, színes ceruzák kerülnek az asztalra – ez a záró kör. Ki-ki azt rajzol, amit akar. Nem is hittem volna, hogy ilyen nagy kedvvel fognak hozzá. Mariann körbemeleg, nézi a rajzokat, dicsér –, ez utóbbi a jutalom, ehhez ragaszkodnak a fiatalok, és szemmel láthatólag örülnek is neki. Rajzolnak és beszélgetnek. Búcsúzóul mindenki mandalaábrát kap ajándékként, amit otthon kiszínezhetnek. A rajzolás és a színezés is a terápia része. A színezés nemcsak az autista embereknek megnyugtató, hanem a neurotipikusoknak is. A kutatások megállapították, hogy színezés közben ki kapcsol az ember agya (relaxáció).

Nézegetem az előző évek foglalkozásai alatt készült fényképeket. Ami azonnal föltűnik: sokféle eszközzel és technikával rajzolnak, festenek. Nagy papírosokon egymás testét, testrészeit rajzolják körbe szénnel, porfestékkel; szívószálból fújnak ki világító tintafestéket vizes útvonalra; akrillal és temperával festenek fára, akvarell-lel (vízfesték) festenek. Mindehhez illeszkedett (illeszkedik) az ASD-kvíz. Nem kell terápiához értő szakembernek lenni ahhoz, hogy lássam: olyan dolgokat gyakorolnak és tanulnak itt a fiatalok, amelyeket más módszerrel hosszabban és nehezebben lehetne megtanítani – és mindez úgy zajlik, hogy a résztvevők nem tudják, milyen fontos dolgokat sajátítanak el. Mert ez a művészetterápia (kívülről nézve) önként vállalt, örömteli játék.

Ferenczy Ágnes

Teljesebbé teszi hétköznapjainkat

A művészet fontosságáról

Manapság sokat lehet hallani a művészek pozitív hatásáról az autizmus kapcsán is. Anyagiassá váló világunknak – széles körben elterjedt nézet szerint – egyik különösen fontos ellenpontja lehet a művészetek pártolása, mind hétköznapjainkban, mind kiemelt, ünnepi alkalmakkor. Előbbire lehet példa, ha odafigyelünk a bennünket körülvevő anyagi világ harmonikus kialakítására, a stílusokra; ha áldozunk a dizájn, a teremtő alkotás oltárán fizikai létünk jobbá, szebbé tétele érdekében. Utóbbira példa egy-egy színházban vagy koncerten eltöltött szép este, legyen szó dzsesszről, komolyzenéről, kamaramuzsikáról, vagy egy mai kortárs könnyűzenei irányzatról. De hogyan illeszkedik mindez a művészetterápiához?

Őseink számára a tudás, az ismeret, a művészet egybetartozó fogalmak voltak. Számukra a létet, a civilizációt jelentették mindazok az ismeretek, amelyek az emberiséget előre vitték a történelem rögzös, de összességében előremutató útján. A mai, információban és tudásban gazdag világunkban kissé talán túl szigetszerűvé tettük az egyetemes emberi kultúra és civilizáció egyes területeit. Emlékezzünk csak: régen a falusi ember milyen művészi igényességgel látta el motívumokkal használati tárgyait, festett virágmotívumokat a tulipános ládára, hímzett, faragott, díszített, s esténként a fonóban népmesét mondott, dalokat dúdolt. Mulatságok idején a zene, a tánc természetes módon jelezte az élet és a művészet harmóniáját.

Manapság kicsit széttagoltta vált életünk, sok mindent készen kapunk, ha fogyaszt-

tani kívánunk. Elég csak leemelni az áruházak polcairól, beütni az internetes keresőbe, vagy rábökni a telefon képernyőjén, s máris a miénk a legújabb, legfejlettebb technikai kütyü, a legjobb játék, a leghatásosabb tisztítószer, a legújabb divat szerint szabott ruha; telefonunkon előugrik az aktuálisan divatos műfaj legnépszerűbb előadójának zenei (vagy mondjuk így: akusztikai) műalkotása, és így tovább. Nekünk nem kell erőt kifejtenünk hozzá, készen kapjuk mind. Valahol itt érzem én a művészet fontosságát. Érdemes róla beszélni, tenni érte, mert jobbá, teljesebbé teheti hétköznapjainkat. Tovább menve, érdemes azon gondolkodnunk, miként segíthetjük fogyatékkal élő társainkat általa; mit tehet a művészet hatalma, amikor terápiás célokra hívjuk segítségül.

Mióta az eszemet tudom, érdekelték a különféle hangok, hangkeltési módok, érdekelt a dal, a zene. Esténként anyám altatódalt dúdolt nekem és ikertestvéremnek, apám szájharmonikán játszott szórakoztatásunkra népdalokat vagy népies dalamokat, így a zenével való kapcsolatom korán kezdődött. Később, óvodás vagy kisiskolás lehettem, amikor anyámmal együtt hallgattunk komolyzenét régi fekete lemezekről. Így jutott el hozzám *Vivaldi*, *Gershwin*, *Csajkovszkij*, *Ravel*, *Debussy* zenéje. A könnyűzene persze jobban vonzott, s mindez sajátosan összefonódott technikai érdeklődésemmel. Kezdve apám régi magnószalagjaival, folytatva a korszak könnyűzenéjével, majd később ismét visszatérve a klasszikus zene, kamarazene, dzsessz, és a különféle progresszívnek mondott rock és egyéb zenei stí-

lusok által kijelölt műfajokhoz, amelyeket már hifi berendezésen hallgathattam. Megkedveltem *Mozart*, *Rahmanyinov*, *Händel*, *Vaughan Williams*, *Bach*, *Fauré* zenéjét. Örömmel töltött el a különféle fúziós irányzatok magyarországi megjelenése (pl. népzenei irányban M. É. Z. és Tin-Tin Q). Örök kedvencem az egyediségről ismert angol rock formáció, a Pink Floyd.

Látva zene iránti érdeklődésemet szüleim zeneiskolába írtattak, ami végül is érdekes időtöltés volt számomra, megtanultam alapszinten játszani egy fúvós hangszeren. Magamnak dolgoztam fel dallamokat, melyeket saját kottámból játszottam el. Kicsit zongoráztam is, és megtanultam pár dallamot elfűjni apám szájharmonikáján. Ezekkel időről-időre ma is foglalkozom, bár soha nem sikerült egyik hangszeren sem eljutnom olyan szintre, amivel elégedett lettem volna. A zenei memóriám nem olyan jó, és néha mellé ütök, mellé fújok. Azt hiszem, a hangszeres zenét mások sokkal nagyobb tehetséggel művelik, mint én. De ez nem akadályoz meg abban, hogy néha együtt énekeljek barátaimmal, vagy otthon elénekeljünk családiag valamit, akár az unokaöcsémnek, akár ünnepnap alkalmával, vagy csak úgy, ha *olyanunk van*. Számomra ezt jelenti a zene és a művészet. Azt persze tudom, hogy ez a fajta zenehallgatás vagy zenélgetés nem azonos a klasszikus értelemben vett művészetterápiával, mégis egyértelműen pozitív hatással van az életemre. Azt gondolom, másoknak hasonlóan kellemes élményeik lehetnek, mint nekem.

– johnnie –

A különleges Meditittimó kalandjai

Gyerekeknek szól, de a felnőttek szívébe is belopja magát Meditittimó herceg, aki történetesen autista. *Csender Levente* József Attila díjas író mesekönyvének könyvajánlójában ez áll: „A kérdés csak az, hogy Meditittimó és hozzá hasonló társai azal kell továbbra is szembesüljenek, hogy tőlük várjuk a távolság legyőzését, vagy hajlandóak vagyunk olyan világot teremteni, amelyben mi is elindulunk feléjük. Az író a mese segítségével erre a közös útra invitálja az olvasót. A különleges Meditittimó kalandjai minden 8 és 12 év közötti gyermeknek szól, ugyanakkor segítő gyerekkönyvként a felnőtteket is az elfogadásra ösztönzi.” (Magyar Napló Kiadó)

Kék napon születtem

Ez évi újdonság az Európa Kiadónál megjelent *Daniel Tammet: Kék napon születtem* c. könyve. Alcíme: *Egy autista zseni memoárja*. A Wikipédia: angol esszéírónak, költőnek, novellistának fordítónak (kilenc idegen nyelvet tud) és autistic savant-nak írja le, azaz kiemelkedő képességei vannak. A szerző 1979-ben született, és szóban forgó könyvét 2006-ban írta. Írt többet is – különféle elismeréseket is kapott ezért – ezeket már húsz nyelvre lefordították. A Kék napon születtem izgalmas könyv: az autizmus miatti kényszerek és a teljes önállóság egyensúlyáról.

Eszköz és cél együttesen

Művészetalapú módszerek tanítása

Mi a művészetterápia, mi a művészetpedagógia, hol a határ – ha van – közöttük? Ilyen és ehhez hasonló kérdésekről beszélgettem Kiss Virággal az egri Eszterházy Károly Egyetem docensével, aki művészeti facilitátornak, művészetpedagógusnak és rajztanárnak tartja magát.

PhD-jét, azaz a doktoriját a művészetpedagógia és művészetterápia összehasonlításából írta. Címe: *A vizuális művészetpedagógia és a művészetterápia összehasonlítása a tanári és terapeuta kompetenciák tükrében*. Engem az érdekelt, hogy az elmélet és a gyakorlat hogyan örvözhető a leendő gyógypedagógusok képzésében. Van a karnak Művészetpedagógiai és művészetterápiás szakcsoportja, melynek szakcsoportfellelőse dr. Novák Géza Máté. A honlapon többek között ez az ismertetés áll: „A szakcsoport munkatársai számára meghatározó jelentőségű, hogy a művészetet pedagógiai és terápiás célok érdekében eszközként, módszerként használja. Célunk, hogy gyógypedagógus hallgatóink kompetenciáinak, szemléletének, reális önképének, önismeretének formálódását elősegítsük.”

Ebben a szakcsoportban dolgozott dr. Kiss Virág is adjunktusként 2018 végéig. 2019-től az Eszterházy Károly Egyetem docense, de óraadóként továbbra is tanít a Bárczin. Kiss Virág nem gyógypedagógus, de valahogy az élet olyan területre vezényelte már a kezdeteknél, ahol megismerkedhetett a fogyatékos emberekkel. Dolgozott ugyanis a Pető Intézetben, 17 évig a Belvárosi Tanodában, ahol kallódó fiatalok végzik el a középiskolát. Sok mindenki megfordult ott, autista diák is.

– Ott nem a probléma volt a fókuszban, hanem a személy, és mindig azokhoz igazítottam a módszeremet, akikkel dolgoztam. Megtanultam azt, hogy mindig azt az embert tanítsam, aki ott ül velem szemben, vagy annyit, ahányan vannak. Ahhoz kell igazítani a módszeremet, akik ott vannak, és ha lehet minél személyesebben, személyre szabottan. A gyógypedagógia területére átlépve ezt hoztam munícióként magammal, azaz arra vagyok érzékeny,

hogy művészeti eszköztáramat, hogyan tudom adaptálni az adott személyre.

– Mit takar a művészetpedagógia és művészetterápia? Mi a közös, és mi az eltérő bennük?

– Az én felfogásomban a művészet eszköz is lehet, mint a művészettel nevelésben vagy a művészetterápiában, és lehet persze cél is, azt hívjuk művészetre nevelésnek, és ez is fontos. A művészetterápia nonverbális kommunikációs tér, ami különböző művészeti eszközök segítségével jön létre, de a művészetterápiának sokféle értelmezése van a különböző szakmákban, és nem pontosan tisztázottak a fogalmak. De a terápia szót kevésbé használják a nevelés területén. Én úgy teszek különbséget művészetpedagógia és művészetterápia között, hogy a terápiához kapcsolok egy alapvetően ítélet- és esztétizálásmentes, teljesen elfogadó hozzáállást és a legkisebb beavatkozás elvét. Az már pedagógia szerintem, ha meg kell valamit tanítanom –, de ebben, mint mondtam nincsen szakmai konszenzus. Mert pedagógiai helyzetben is lehetnek terápiás hatások, például a rajzórán kifest valamit magából a gyerek.

– De a terápiánál azt mégis tudnom kell, hogy honnan hová akarok eljutni, mit akarok fejleszteni. Ilyenkor sincs semmi rásegítés vagy tanítás?

– Lehet a terápiában tanítás, csak az pedagógiai elem a terápiában, ahogy a tanításnak is lehet terápiás eleme vagy hatása. A gyógypedagógia terápia fogalma is sajátos, ott a fejlesztést is beleértik. Amikor az ember az aktuális csoporttal vagy személlyel dolgozik, akkor figyelembe kell venni az ő igényét/igényüket, és azt, hogy hová akarunk eljutni. A facilitátornak az a dolga – és ezért is

hívom magamat annak –, hogy helyzetbe hozza a terápiában résztvevőt. Amit fontosnak tartok az adaptivitást, az alkalmazkodást, ha az A út nem jön be, akkor kipróbálom a B-t.

– Mikor találkoznak a leendő gyógypedagógusok az oktatás során művészetterápiával?

– Van a BA képzésben egy *Bevezetés a művészet alapú módszerekbe* nevű tantárgy. Nem nevezzük sem pedagógiának, sem terápiának, se zene-, vizuális, testtudati stb. terápiának. Itt nem a művészeti ág van a középpontban, hanem a nonverbális kommunikáció. A művészetpedagógia pedig módszertan, azt akarjuk megtanítani, hogy a művészetet hogyan lehet felhasználni. Az elméletet és a gyakorlatot vegyítjük. Saját élményalapú gyakorlatok vannak, hogy a hallgatóknak tapasztalatuk legyen: csinálják, megélik. Ezeket nem lehet kívülről megtanulni.

– Hol fogják kipróbálni, amit megtanultak, tapasztaltak?

– Az ELTE gyakorló iskolájában. Szintén minden tevékenységi forma rátehető művészeti alapra: játék- vagy élményalapon lehet tanítani. Lehet, hogy a matematikában vagy a történelemben is érdemes lenne ilyen eszközrendszerrel dolgozni. E mellett olyan tevékenységi formát tud biztosítani, amiben kifejezhetik magukat a gyerekek, amin keresztül meg lehet támogatni őket. Konkrét képességet is lehet fejleszteni, nem szétszálazva hogy pedagógia vagy terápia. A hallgató a tudást kapja meg, hogy van ilyen eszközrendszer, amit adaptálni tud, dolgozni tud vele, ha majd tanítani fog. A szemléletét tanulja meg a terápiának.

– ferenczy –

3. Művészetpedagógiai konferencia

Az Eötvös Loránd Tudományegyetem öt karának (BGGYK, BTK, PPK, TÓK, TTK) hagyományteremtő sorozatát a Természettudományi és a Bölcsészettudományi Kar után a Gyógypedagógiai Kar rendezésében folytatják: 2019. június 20–21. között tudományos konferenciát tartanak az ELTE Bárczi Gusztáv Gyógypedagógiai Karon (1097 Budapest, Ecséri út 3). A rendezvényre a színház és dráma, a tánc, a vizuális művészetek, bábjáték és a zene, valamint a gyermek- és ifjúsági kultúra oktatóit, kutatóit, a művészeket és a tanárképző szakembereket várják.

Amit másképp nem lehet elmondani, abban a mozgás és a tánc segít

A Tánceánia együttes táncsttel ünnepli fennállásának 20. évfordulóját a Trafóban, március 6-án. Az együttes története nem az alapításával kezdődött. Talán akkor, amikor Bóta Ildikó elszegődött Dévény Annához.

– Tizenöt éves korom óta táncolok – mondja *Bóta Ildikó*, miközben kavargatja csokiskávéját, a jutalmat a nap végén. – Jártam az artistaképzőbe, ilyen-olyan táncanfolyamokat végeztem. Táncszínház, Mozgásszínház, Pantomim Együttes, Berger Gyula Táncegyüttes – sorolja, hol mindenhol táncolt.

Aztán egyszer csak a táncsal kitöltött világából belépett egy másik világba, a fogyatékos emberekébe: *Dévény Annánál* megtanulta a Dévény-féle manuális terápiát (DSGM). Ez persze nem jelentette azt, hogy szakított a táncsal, sőt, az enyhén mozgássérült gyerekek és felnőttek alkalmazott művészi torna órájába egyre több testtudati elemet vitt be, és elkezdett kerekesszékes és bottal közlekedőknek body work órákat tartani: – Ebben akkor tudtam kiteljesedni, amikor *Kálmán Feri* kollégám hazahozott egy DanceAbility workshopot, és kérte hozzá a segítségemet, hogy hirdessük meg a mozgáskorlátozottak között is.

Képesség a táncra

Az AbilityDance nálunk kontakt tánc, kontakt improvizáció néven vált ismertté: épek és fogyatékos emberek közösen mozognak, megismerve saját testük mozgásos működését és határait, egymásra hangolódnak, egymással kapcsolatokat teremtenek, mindezek alapján rögtönzik mozdulataikat az adott téma és struktúrára alapján. A közös munkában nagy jelentősége van az érintésnek: hozzájárul a mozgás fejlődéséhez, a testtudat kialakulásához.

Bóta Ildikó 1999-ben hároméves, zárt műhelymunkát kezdett a fogyatékos emberekkel a Bliss Alapítványnál, majd megalapította a Tánceánia Együttest. Ezekből a tapasztalatokból később kidolgozta a komplex mozgás- és táncterápiát súlyosan mozgássérült embereknek, és más fogyatékosokkal élőknek. A Bliss egyik, *Közös a világunk* elnevezésű, Tihanyban tartott konferenciáján kiálltak a közönség elé. Ildikót is meglepte a siker. A konferencián részt vevő vak emberek aznap estére külön előadást kértek maguknak. Megkapták, és ez annyira tetszett nekik, hogy Ildikó több éven keresztül tanított táncot vak embereknek.

A Bliss Alapítvány másképp is meghatározó volt életében: A Bliss akkor vezetője, *Kálmán Zsófia* ösztönözte arra, hogy hozzon létre a Tánceániának egy civil szervezetet, mert így pályázhatnak is. Megalapította hát az ArtMan Egyesületet 2005-ben. Olyan, mint az ArtMan nincs még egy az országban: különböző képességű, ép és fogyatékos emberek alkotó közössége. Színházi előadások mellett képzésekkel is foglalkozik a közhasznú státuszt elnyert egyesület. Ildikónak már több szakember mondta, hogy könyvet kellene írnia a munkásságából, akár módszerként rögzíteni, saját nevével fémjelvezve. Sajnos, ilyen ambíciói nincsenek, így a könyvből

nem lett semmi. Bár amennyi pályázatot, szakcikket, előadást, tananyagot, szülőknél közérthető nyelven írt vizsgálati véleményt megfogalmazott, abból már kijönne egy könyv. Már csak azért is érdemes lenne megírnia, mert művészetterápiájában többféle módszerekből szintetizál eredményesen. Ami új, azt a „megosztott tehetetlenség pillanata”-nak nevezte: a tehetetlenséggel való szembenézésnek, a kinyomtas bírásának, képességgé, készséggé emelésének.

Mindig új utakon

A budapesti Értelmi Fogyatékosok Árpádházi Szent Margit Napközi Otthonába járókkal 2010-ben kezdte a táncterápiát, ami azóta is tart. (Most *Kálmán Ferenc* és *Jobbágy Bernadett*-tel.) *Mandala* című produkciójuk próbáját megnézhetik az ArtMan oldalán: <http://artman.hu/megmerettetett/>. A kész előadás a Millenárison mutatták be, a You Tube-on megnézhető. Táncol benne a több mint hetvenéves *Margit néni* is, az otthon akkori szociális munkás végzettségű vezetője, egy siket férfi, egy súlyosan mozgássérült, két autista fiatal, egy ÉNO-ba járó lány és egy pszichiátriai beteg, és az épek. Érdemes figyelni a kapcsolódásokat, ahogyan egymáshoz érnek, eltávolodnak, és érdemes az arcokat is nézni, ahogy fölragyog rajtuk az öröm, a derű vagy akár a sikeres mozdulat utáni megkönnyebbülés.

- 2008-ban a Veszprémi Kortárs Táncfesztivál fődíját nyerte a *Lélektánc* c. produkció, amelynek koreográfusa *Bozsik Yvett* volt, szakma konzulense, asszisztense pedig Bóta Ildikó. (Az előadásról l. az *Esőember* 2009. 4. számát.)
- 2010. március 15-e alkalmából Bóta Ildikó megkapta a Magyar Köztársasági Ezüst Érdemkereszt kitüntetését.
- 2018. április 17-én Lábán Rudolf különdíjat kapott az Artman Egyesület. Ez szakmai kitüntetés, amit független kritikusokból, művészettörténészekből és esztétákból álló kuratórium ítél oda. A díj fennállása óta különdíjat most adtak ki először.

Ildikót egy idő után érdekelni kezdték azok az emberek, akiknek a viselkedése „szabálytalan”.

Petri Gábert a Bliss Alapítványnál ismer-te meg (barátságuk azóta is tart), az ő „fü-lét rágta”, hogy segítsen neki ilyen, fogadó kész csoportot találni. Petri akkor az AOSZ titkára volt, és az Aura Egyesületet ajánlot-ta, ismerve *Vadas Mária*, az egyesület veze-tőjének nyitottságát. 2010-ben kezdődött az autista fiatalok táncterápiája, és tartott 2014-ig, míg egyszer csak nem volt rá pá-lyázat. Emlékszem egy olyan Trafó-beli elő-adásra, ahol az aurás fiatalok fogyatékos és ép emberekkel együtt léptek föl: bátran, a legkisebb elbizonytalanodás nélkül ké-pesek volt improvizálni, alkalmazkodni a másik mozdulatára mintha ismerős, meg-szokott terepen lennének. Mindez igazol-ta azt az előfeltevését, majd bizonyosságot, hogy a tánc- és mozgásterápia (más fogya-tékos emberekhez hasonlóan) az Asperger-szindrómával és autizmussal diagnosztizált fiataloknak is növeli az önbizalmát, javítja a mozgáskoordinációját, a testtudatát, kap-csolatfelvételét a másik emberrel – hogy csak néhány előnyét említsem a terápiának. Mert amit verbálisan nem lehet megtanít-a, azt a mozgás és a tánc megtanítja.

– Arra emlékszem, hogy azt a párhuzamot találtam az autista és a művész között, hogy mindegyik nagyon öntörvényű. Azt gondoltam, hogy egy autista nagyon érzi az alkotást, képes arra, hogy önmagát „szétszed-jé”, majd újraépítse. Azt is gondoltam, hogy az autista ember nagyon élvezi az alkotást, és kíváncsi voltam: mi jön ki ebből, ha ilyen fókusszal dolgozom velük.

Hogy mi jött ki belőle? Jó produkciók, amelyek teljesítették – nemcsak az előbb felsoroltakat –, hanem az Aura vezetőjének másik vágyát is: a társadalom véleményé-nek alakítását. A táncterápia meghozta azt is, amire Ildikó sem gondolt: nemcsak él-vezik a közösen létrehozott alkotást, hanem a fiatalok vágnak a táncra, hiányzik nekik a mozgás, a közös munka, vágnak önma-guk megmutatására másoknak, és vágnak a produkció után felhangzó tapsra. Moso-lyognak, és boldogan hajlonganak. Ez be-bizonyosodott akkor is, amikor az Artman Egyesület 2017-ben először rendezte meg az Inkluzív Jam rendezvényét: ép és fogya-tékos, idős és fiatal emberek közös zenélésé-nek, táncolásának örömteli alkalmát. Nem csaptak különösebb hírverést az esemény-

Fotó: Erdési Gábor

nek, mégis ott voltak az aurás fiatalok, és ott voltak a következő évben is, és remélhetőleg ott lesznek idén is, ha lesz újra ArtMan nap, és ennek keretén belül Inkluzív Jam.

Önbecsülés, önismeret

Ildikó egy ideje már nem vezetője az egye-sületnek, visszalépett, átadva helyét a fiat-aloknak; ma már csak sima „mezei” tag. Alapítóként a visszalépés biztos nem volt könnyű, de egy idő után föl kell mérni az embernek: mi az, amit még bele tud szu-szakolni az idejébe két gyereket nevelve egyedül úgy, hogy nincs biztos, tétét fize-tő, nyugdíjas állása. Hosszú távú munkái

persze voltak. Tanított dzsesszbalettet Eger-ben, volt ott saját együttese, előadásokat tartottak, Hollandiában többször is föllép-tek. Hét és fél éven át (15 szemeszter) az ELTE gyógypedagógiai karán külsős óra-adóként tanította a fogyatékos emberekre adaptált mozgás- és táncterápiát az alap-képzésre járó hallgatóknak. Unikum volt, hogy az ő előadásain mindig volt több sú-lyosan sérült kollégája: főleg beszédükben és mozgásukban akadályozottak, és egy vak előadóművész a Tánceánia társulattól. Így a hallgatók még tanulmányaik elején talál-kozhattak olyanokkal, akiket majd tanít-a ni fognak, fölmérhették, hogy mire vállal-

→ koznak. Aztán ez egyszer csak abbamaradt. Igaz, ott van a fiókban a már diplomásoknak, nem csak gyógypedagógusoknak kidolgozott, komplett szakirányú továbbképzés (négy félév), amit az élet több területén is lehet(ne) használni. Szomatikában jártas szakemberek kerülhetnének ki európai szinten is hiánypótló tudással, mert Bóta Ildikó és az Artman szakemberei együttesen a nagyvilágban megtanult tudást, tapasztalatot ötvözték.

Most a Budapesti Kori Fejlesztő Központban dolgozik hatodik éve. A munkatársak bemutatkozó oldalán ez áll a neve mellett (és persze más is): mozgásművészeti és testtudati terapeuta, Bowen alkalmazó, korai mozgásfejlesztő, Mauri masszőr, DSGM mozgásterapeuta, moderntáncoktató, tánc- és pantomimművész, koreográfus/rendező.

– Harminc éve élek abból, hogy egyéni fejlesztéseket csinálok. Két és fél év volt, amikor nem abból éltem. Megnyertem a Vodafone-nál a főállású angyalságot 2007–2008-ban, utána az Ability Parkban dolgoztam. Így neveltem föl két gyereket, egyedül. Visszagondolva az elmúlt évtizedekre – húsz éve alapítottam a Tánceániát –, úgy gondolom, hogy egyéni fejlesztőként is művészetterápiát csinálok. Mozgással, érintéssel dolgozom, és saját magamból, a kreatitásomból. Nem művészeti koncepciókból indulok ki, a művészetterápiában a kreatív énnel azt az oldalt vesszük, amelyik nem produkciókat csinál, hanem újral alkotja magát. Az életet is lehet alkotásként szemlélni, ez a született sérülteknél alapvető megnyilvánulássá emelkedhet, ha kíváncsiak vagyunk, és akár egy nézőtérrel, rá tudunk rámerülni nézni. Engem soha nem a darab érdekelt, hanem az, aki táncolja. Nem a karemelés volt a lényeg, hanem az, hogy miért úgy csinálja. Nagyon súlyos sérültekkel kezdtem először táncolni, akik nagyon kiszolgáltatottak. Azt kerestem, hogy mi az, amit meg tudunk csinálni, és hol van az a pillanat, amikor azt mondom: nem alakítható. Láttam, hogy mit adott nekik a tánc: önbecsülést, önismeretet, értelmet az életnek, hogy fölkeljenek, emlékeket, amikhez hozzá tudnak nyúlni rossz napokon. Ez nekem sokkal fontosabb volt, mint hogy egyéni karriert csináljak. Szerencsésnek érzem magam, hogy ilyen súlyos sérültekkel dolgozhattam.

Ferenczy Ágnes

Fotó: Iványi Marcell

Érdekvédelmi szervezettől a szövetségig

Autista személyeket támogató civil szervezetek

Az alábbi összeállítás Kocsis Alajos, az AÉE illetve az AOSZ ügyvezető tikárának, egy autista felnőtt lány édesapjának honlapján megjelentek szerkesztett másodközlése. A teljes kronológia itt olvasható: alajos.hu.

2008: Március 1-jével kezdődően az Autisták Országos Szövetsége (AOSZ) az ország bármely pontjáról helyi tarifával hívható információs centrum nevű szolgáltatást indított, amellyel általános elhelyezési, jogosultsági, ellátási információkkal tud segíteni.

Az év első felében az AOSZ országjáró „road-show”-t szervezett, amelynek során öt vidéki és egy budapesti helyszínen egy napos találkozókra került sor szervezetekkel, szülőkkel.

Május 3-án hatályba lép Magyarországon is a Fogyatékkal élők jogairól szóló 2006. december 13-án elfogadott ENSZ egyezmény.

Május 28-án volt az AOSZ 2008-as országjáró road-show-jának zárása Budapesten, a Szociálpolitikai és Munkaügyi Intézetben, az AURA Autistákat Támogató Közhasznú Egyesülettel közösen.

Június 26. Fogadj be! a Műcsarnokban: Autista fiatalokat ellátó lakóotthonokat és pályakezdő képzőművészeket támogató programot indított a Concorde Csoport és a Mosoly Otthon Alapítvány. A Fogadj be! elnevezésű program középpontjában egy, a Műcsarnokban rendezett aukció állt. A kalapács alá minden esetben egy fiatal művész alkotása és vele együtt egy lakóotthon támogatása került. A vételár felét az alkotó, másik részét pedig az intézmény kapta. Az aukción vásárlók azt is vállalták, hogy további két éven keresztül biztosítják ugyanazt az összeget a művész későbbi műveinek megvásárlására és a lakóotthon támogatására.

Augusztus 7. Az AOSZ nyilvánosságra hozza a 2008–2013. közötti időszakra szóló Országos Autizmus Stratégiáját.

Szeptemberben az AOSZ országos kutatást indított az autizmusspektrum-zavarral élők és családjaik helyzetének felmérésére.

Október 4-én volt az Európai autizmus napja. A Budapesten megtartott konferen-

cián, amelyen az AOSZ mint az Autisták Érdekvédelmi Egyesületének jogutódja, 20. születésnapját ünnepelte. A konferencián több mint 250 vendég (szülők, autista emberek, szervezetek vezetői, szakemberek, szakpolitikusok) vett részt. A konferencia egyben az Autism Europe (AE) európai ernyőszervezet (Brüsszel) Európai autizmus napja is volt, közel 90 külföldi vendég részvételével.

Október 20-ától elindult az AURA Autistákat Támogató Közhasznú Egyesület új szolgáltatása, az első olyan telefonos krízisvonal, amelyet kifejezetten autizmussal érintett emberek családtagjai hívhatnak, krízisintervenciós tanácsadás céljából.

2009: Februártól indulhat az autizmus szakirányú továbbképzés. Az AOSZ képviselői a közelmúltban több megbeszélésen vettek részt, amelyen az ELTE Bárczi Gusztáv Gyógypedagógiai Kara, a Szociális és Munkaügyi Minisztérium, a Fogyatékos Személyek Esélyegyenlőségéért Közalapítvány és az Autizmus Alapítvány munkatársaival közösen egyeztettek az autizmus felsőfokú szakirányú képzésének elindításáról. A felsőfokú szakirányú továbbképzés a szándékok szerint három féléves lesz.

Április 22-én tartották Budapesten a Magyar Értékelemzők Társasága (MÉT) által minden évben megrendezett „Az év értékelemzése” díjátadó ünnepségét. A versenyen az értékelemzés módszerével készült fejlesztési projekteket díjazták. A 2008. év legjobb értékelemzése díjat, az AOSZ és a Value Hungary közös munkája, az Országos Autizmus Stratégia nyerte.

Április végén lezárult a szövetség által indított Országos Autizmus Kutatás adatgyűjtése. Ez az első olyan átfogó, az ország több régióját felölelő vizsgálat, amelynek célja az autizmussal élő népesség főbb jellemzőinek, illetve az intézményi és egyéb ellátásoknak a feltérképezése. Ezt követően

a Jelenkutató Intézet kutatási beszámolót készített, és a kutatásban részt vevő szakemberek egy-egy tanulmányt írtak az általuk vizsgált kérdésről. (Lásd: *Autizmus – Tény – Képek* c. kötet)

Augusztus 2. Szülőtalálkozó autistát nevelő szülők szervezésében Balatonszárszón a Móricz Zsigmond szabadstrandon *Béres Mária* kezdeményezésére.

November 14. Pillanatkép – Autizmus a családban címmel került megrendezésre az Autizmus napja az AOSZ szervezésében Budapesten, a Benczúr Hotelben. A megnyitót *prof. dr. Könczei György* egyetemi tanár, az MTA doktora, és *Donata Vivanti*, az Autisme Europe alelnöke tartotta. A konferencián előadóként szerepelt a nemzetközi hírű autizmus kutató, *prof. Richard Mills*.

December 15. Az AOSZ elnöke levelet írt *Székeley Tamás* egészségügyi miniszternek az autizmussal élő személyek egészségügyi ellátásának hiányosságaival kapcsolatban.

2010: Február 2. A tekintélyes brit orvosi hetilap, a *The Lancet* hivatalosan is visszavonja azt az 1998-as cikkét, amelynek szerzője, *Andrew Wakefield*, brit gasztroenterológus a kanyaró, mumpsz és rubella elleni védőoltás és az autizmus, valamint bélbetegségek között összefüggést vélt felfedezni.

Február 17-én kormányhatározat született. A Bajnai kormány elfogadta az Országos Autizmus Stratégiából készült határozatot, melynek száma: 1038/2010 (II. 18).

Március 15-e alkalmából az AOSZ elnökségi tagja, *dr. Szilágyiné dr. Erdős Erika* az autista emberek és családjaik érdekében végzett áldozatos tevékenysége elismeréseként megkapta a Magyar Köztársasági Ezüst Érdemkereszt (polgári tagozat) kitüntetést, melyet *Sólyom László* köztársasági elnök megbízásából, *Herczog László* miniszter adott át.

Április 2-án az Autizmus világnapján, kékbe borult az ország háza. A szövetség ezzel csatlakozott az Egyesült Államok-beli Autism Speaks nevű szervezet által elindított figyelem-felhívó programhoz.

Az autizmussal élő felnőttek életminőségéről az USA-ban

A cikknek nem célja részletesen levezetni az autizmussal élők amerikai életét, vagy összehasonlítani a hazai helyzettel, csupán szemelvények segítségével képet kíván nyújtani az életminőségükről és a lehetőségeikről különböző külföldi statisztikák, szakirodalmak alapján.

Előfordulási arányok

Az Amerikai Egyesült Államokban mért kutatások alapján 1980-ban még csak 10 ezerből egy gyermeknél diagnosztizáltak autizmusspektrum-zavart. Tíz évvel később ez a szám már 500-ból 1-re nőtt, majd 2009-re 110-ből 1 gyereknél állapították meg ASD-t. Ma a legfrissebb amerikai statisztikák alapján minden 59. gyermek érintett lehet. Az ASD-vel diagnosztizáltak többsége még ma is gyermekkorú, és a felnőttkorúak között is túlnyomó részt fiatal felnőttekről beszélhetünk, hiszen az idősebb korosztály gyermekkorában még kevésbé volt ismert ez a diagnosztikai kategória, így nem ismerték fel esetleges nehézségeik okát, nem kaptak diagnózist, autizmus-specifikus ellátást, fejlesztést. Ezért van az, hogy napjainkban a legtöbb ASD-vel élő személy szüleivel, családjával él, akik még képesek ellátni őket. Ez viszont csak rövid távú megoldást jelent számukra. Resnik és munkatársai (2009) azt mondják, hogy egy 2008-as tanulmány alapján az ASD-vel élő felnőttek több mint 80%-a él idősödő szüleivel, és egyre inkább nő az igény a megfelelő szolgáltatásokra, támogatásokra és lakhatási lehetőségekre. (Resnik & Blackburn, 2009; Baio et al., 2018).

Mit jelent az, hogy életminőség?

Az, hogy egyre több gyermeket diagnosztizálnak autizmusspektrum-zavarral, megmutatja, hogy egyre nagyobb számban vannak jelen a autizmussal élő felnőttek is társadalmunkban. A számok is azt mutatják, hogy megnőtt az igény az olyan szolgáltatásokra, amelyek segítik az ASD-vel élő személyeket a jobb életminőség elérésében. Az Amerikai Fogytékosságügyi Nemzeti Tanács (US National Council on Disability) 2006-ban megfogalmazta, hogy mi az a hat terület, ami beletartozik az élhető közösség (livable community) fogalmába:

1. megfizethető és megfelelő lakhatás;
2. elérhető, megfizethető, megbízható és biztonságos közlekedés;
3. befogadó és elérhető környezet;
4. munkára, önkénteskedésre, tanulásra való lehetőségek;
5. elérhető egészségügyi és támogatói szolgáltatások;
6. civil, kulturális, szociális és szórakozási lehetőségekben való részvétel.

Az életminőségnek nagyon sok definíciója létezik, viszont a kutatók általában meg-egyeznek nyolc olyan területben, amelyek az alapját képezik a megfelelő életminőségnek. Ezek a következők:

1. érzelmi jóllét;
2. társas kapcsolatok;
3. anyagi jólét;
4. személyiségfejlődés;
5. fizikai jólét;
6. önrendelkezés;
7. társadalmi részvétel
8. jogok.

Vannak bizonyos indikátorok, amik ezeknek a területeknek a meglétét mérik az egyén életében. Például a társadalmi részvételt kimutathatjuk azzal, hogy kap-e a személy szociális támogatást, van-e elfoglalt szerepe a társadalomban. Az anyagi jólét összefügg a személy lakóotthonával és munkahelyével, foglalkoztatottságával. Ezek azok a feltételek tehát, amiknek az autizmusspektrum-zavarral élő felnőtt esetében is teljesülniük kéne ahhoz, hogy életminőségét jónak, megfelelőnek mondhasuk. Általában viszont ez nem teljesül, és a legtöbb területen minden ASD-vel élő személy nehézségeket él meg. Az értelmi képességek szerepet játszanak az egyén életminőségének kimenetelében, ám nem ez az egyetlen faktor, ami befolyásolja sikerességüket vagy sikertelenségüket (Graetz, 2010).

Szolgáltatásokhoz való hozzáférés

Az amerikai családok nagyobb része érzi azt, hogy családtagjaiknak nincsenek megfelelő szolgáltatások. Nem tudnak elég segítséghez jutni; akik állandó felügyeletet igényelnek, mindig a családdal vannak, az egészségügyben pedig nem ismerik az autizmus-specifikus módszereket, nem tudják szakszerűen ellátni őket (Graetz, 2010).

A családok nehezen vagy egyáltalán nem kapnak autizmus-specifikus szolgáltatásokat, támogatásokat. Sok autizmussal élő felnőtt így az értelmileg akadályozottak felnőtt ellátás rendszerein (State IDD adult service systems) keresztül jut hozzá a különböző szolgáltatásokhoz. Az ASD-vel élő személyek, kilépve az iskolai környezetből sokszor tapasztalnak meg felnőtt korukban is különböző, az egész életet átívelő problémákat. Nehézségeik lehetnek a kommunikációval, a szociális kapcsolatokkal, társadalmi interakciókkal, munkaerőpiacon való elhelyezkedéssel és az önállósággal. Tehát olyan dolgokkal, amelyek egy tipikusan fejlődő embernek alapvető és a mindennapi élethez hozzátartozó, így egyértelmű, hogy mennyire megnehezíti az ember életét az, ha nehézségei támadnak ezeken a területeken, és ez csökkenti életminőségét is. Bár az ASD-vel diagnosztizált felnőtteknek is hozzáférhetővé tették az értelmileg akadályozottaknak fenntartott szolgáltatásokat, ez általában csak azokra vonatkozik, akiknek az értelmi képességei és egyéb képességbeli eltérései bizonyos kritériumon belül vannak. Így az átlagos vagy átlagon felüli IQ-val rendelkező autista személy nem veheti igénybe ezeket, kizorul az ellátásból. Ezek közé tartoznak az otthoni és közösségen belüli szolgáltatások: Home- and Community-Based Services az értelmileg akadályozott felnőttek otthoni helyzetét segíti Amerikában (Hewitt et al., 2011).

Hewitt és munkatársai (2011) 25 amerikai államban kutatták az autizmussal élő felnőttek államilag finanszírozott szolgáltatásokhoz való hozzáférését, az otthoni környezetben és a közösségen belül kapott szolgáltatásokkal kapcsolatban.

(A kutatás eredményeit és a cikk folytatását következő számunkban olvashatják)

Gulyás Blanka
ELTE BGGY 2. éves hallgató

A terápia házhoz is megy Osztrák tanulmányút tapasztalatai

A Magyar Szociális Farm Szövetség tagjai kétnapos tanulmányúton vettek részt Ausztriában 2019. február 15-16-án. A tanulmányút célja: megismerni a szociális farm új gyakorlatait, valamint az Alpaka Expo meglátogatása.

Ausztriában több mint 650 bejegyzett szociális farm van, sőt, szociális farm tanszék is van a bécsi egyetemen. Legtöbbjük a fogyatékos személyek támogatására összpontosít, de vannak idős emberek, pszichiátriai és szenvedélybeteg segítségére fókuszálók, és sikeresen alkalmazzák bevándorlók, hajléktalanok és más sérülékeny csoportok integrációja területén is. Új sikeres fejlesztések pl. az erdőterápia.

Guat leb'n Farm

Leska bei Weiz ad otthont a farmnak, amit egy házaspár álmotott meg 15 évvel ezelőtt. Folyamatosan képezték magukat gyógypedagógiai és terápiás irányokban, majd létrehozták különleges állatasszisztált terápiájukat: bárány, szamár és csüngő hasú malac bevonásával. 2010 óta hivatalos terápiás szolgáltató minősítést is kaptak, ma már ők oktatnak és tanúsítanak másokat. Egyéni és csoportos terápiákat is tartanak baleseti sérült, mozgáskorlátozott, értelmileg akadályozott és autista személyek számára, sőt házhoz is mennek állataikkal, ha szükséges. Különleges foglalkozás az, amikor csoportosan többnapos kirándulásokra indulnak az állatokkal. Megfigyelt fejlesztő hatások: személyes hatékonyság erősödése, motorikus készségek, koncentrációs képesség, érzelmi biztonság fejlődése, viselkedési

zavarok csökkenése. A foglalkozások állami támogatással valósulnak meg, van, aki nek a kezelőorvosa írja fel a terápiát, vagy az önkormányzatok rendelik meg iskoláik, szociális és egészségügyi intézményeik számára. Bővebben itt olvashatnak róluk: <https://www.guatlebn.at/>.

Bio-Bauernhof Labuch

A Gleisdorfban lévő biofarmot a régió legnagyobb fogyatékosügyi szervezete a Chance-B működteti (<https://www.chanceb-gruppe.at/>).

A farm egyrészt fogyatékos személyek nappali intézményeként működik, másrészt fejlesztő-rehabilitációs foglalkoztatási helyszín, ez utóbbi a városban lévő képzőintézményük és a náluk bentlakásban élőknek is nyitott. A kertészetben a zöldségek és gyümölcsök mellett fűszernövényeket is termesztenek, közülük a tömjén a legkülönlegesebb. A folyamatos munkát digitális vezérlésű üvegház biztosítja, valamint a feldolgozó konyhai kisüzem. Itt a saját alapanyag felhasználásával bio minősítésű lecsót, pizzaszósz, fűszersót, gyümölcslejt, lekvárt és különböző kekszeket készítenek. Ezeket elsősorban intézményeikben használják föl, valamint a helyi piacon értékesítik. A foglalkoztatás során fölkeszített, a farmon gyakorlatot szerző fogyatékos fiatal

A Szociális Farm szövetségről

A hazai szociális farmok élharcosa Jakubinyi László, aki 2014-ben a Norvég Civil Alap pályázatán nyert a *Szociális farmok létrehozása Magyarországon* c. projektjével. Ennek egyik eredménye egy mindenkinek elérhető a netről letölthető kézikönyv: <http://szocialisfarm.hu/hirek/tanulmany>.

2016-ban Jakubinyi László országszerte előadásokat tartott a szociális farmokról. Az országjáró körút végén, 2016-ban, az Erste Bank székházában 70 résztvevő megalakította a Magyar Szociális Farm Szövetséget. Az Erste Bank good-be programja szintén támogatta a szociális farm projektet. A szociális farm az öngondoskodás egyik lépcsőfoka, és hozzájárulhat a civilek által fenntartott intézmények működéséhez.

A szövetséghez csatlakozás nyitott, a belépési nyilatkozat itt megtalálható: www.szocialisfarm.hu.

felnőtteknek nagy sikerrel találnak külsős, piaci elhelyezkedési lehetőséget.

„Két teljesen különböző farmon voltunk. Az a közös bennünk, hogy hatékonyan segítik a fogyatékos személyeket, és mindketten ugyanazon osztrák szociális farmhálózat tagjai. Reméljük, hogy egyszer a Magyar Szociális Farm Szövetség is hasonló eredményekről számolhat be” – mondta *Jakubinyi László*, a szövetség elnöke.

Alpaka Expo Grazban

Az Alpaka Expón megtapasztalhattuk, hogy az alpaka egyre népszerűbb haszonállat, egyre több alpaka-farm van Ausztriában. A Dél-Amerikában élő tevéféle gypja az egyik legfinomabb a világon. A belőle készült termékek könnyűek, tartósak, meleg, rendkívül puhák, és mivel egyedül ez a gypjú nem tartalmaz lanolint antiallergén is (nem csoda, hogy a Prada is ezt használja). Az alpakák szelíd, türelmes természetük miatt különösen alkalmasak terápiás célokra is. Van alpakát tartók szövetsége is Ausztriában, míg az USA-ban már alpakaterápiás hálózat is működik. Mi itthon ezen a területen még gyermekcipőben járunk, a bővülés egyik akadálya az alpaka több ezer eurós ára. Néhány magyarországi alpakatartó farmocská van csupán, és a miskolci Baráthegy Majorságban van néhány éve alpakaterápia.

Jakubinyi László

Szeretnénk mi is...

...biztonságban élni...

...értékes munkát végezni...

...közösséghez tartozni...

Kérjük, támogassa az
Autisták Országos Szövetsége munkáját!
Adószám: 19025915-1-41

1%

Az Autism-Europe 12. kongresszusa

Európa 38 országából 90 autista szervezet az AE tagja, köztük az Autisták Országos Szövetsége. Az AE elnöke pedig *Szilvász Zsuzsanna*. Az AE X. kongresszusát az Autisták Országos szövetsége rendezte és Budapesten tartották 2013-ban.

A nizzai kongresszus szervezői a legújabb elméleti és gyakorlati kutatásokkal, eredményekkel kapcsolatos előadásokat várják, megadva a témákat is. Csak néhány ezek közül: diagnosztika és értékelés; oktatás; nyelv és kommunikáció; mentális, fizikai egészség; nemek és szexualitás;

kutatás és etika; az új technológia és az autizmus; a család és az érintettek tapasztalatai, stratégiai tervezés és a szolgáltatások koordinálása stb. Az előadók között ott van pl. *Simon Baron-Cohen* Nagy-Britanniából (magyarul is olvashatnak tőle), vagy *Sven Bölte* Svédországból, *Ami Klin* az Egyesült Államokból. A You Tube-on megnézhetik egy előadását (TED videó) az autizmus korai felismeréséről. Mire az *Esőember* az olvasókhöz kerül, a kongresszuson előadni kívánók jelentkezése lezárult. Ám aki részese szeretne lenni a nagy

nemzetközi kavalkádnak, és a sok új tudást adó konferenciának az még az „early bird”-ről (a nagyon korai jelentkezésről) nem késett le. Aki április 30-áig regisztrál, az kapja a legnagyobb kedvezményt. A legtöbbet annak kell fizetni, aki az utolsó pillanatban kap észbe, szeptember 1. a végső határidő.

A konferencia nyelve angol, és az AE angol nyelvű honlapján mindent megtalál az, aki szeretne a kongresszuson részt venni: <http://www.autismeurope.org/>.

– czy –

ESŐEMBER

Az Autisták Országos Szövetségének (AOSZ) lapja
Szerkesztőbizottság: Ószi Patrícia, Johnny, Tóthné Vámosi Ágnes
Felelős szerkesztő: Ferenczy Ágnes (06 30) 206 4617 • firinc@gmail.com
A szerkesztőség elérhető az AOSZ címén: 1053 Bp., Fejér György u. 10.
Telefon: (06 1) 354 1073 • info@esoember.hu • www.aosz.hu
Felelős kiadó: az AOSZ elnöke

Megjelenik negyedévente

Ára: 700 Ft, évi előfizetés: 2800 Ft.

A lap cikkei nem biztos, hogy a szerkesztőség véleményét tükrözik.

Tördelés: Tábori Tamara

Nyomdai munkálatok: PrintPix Nyomda és Grafikai Stúdió

ISSN 1416-5325

A lap megjelenését az Emberi Erőforrások Minisztériuma támogatja.

